

Zpráva z účasti na 24. generální konferenci ICOM 2016 v Miláně

Ve dnech 3. – 10. 7. 2016 jsme se zúčastnily 24. generální konference ICOM v Miláně. Hlavním tématem konference byla „Muzea a kulturní krajina“. Valašské muzeum v přírodě je tzv. institucionálním členem ICOM se jmenovaným zástupcem v jedné z odborných komisí. Jedná se o komisi ICME (International Committee for Museums and Collections of Ethnography – Mezinárodní výbor pro etnografická muzea a sbírky). Vzhledem k tomuto zaměření jsme se účastnily některých programů z této oblasti, mimo to jsme navštívily taktéž jednání, přednášky i off-site setkání ICOM-CC – konzervátorské komise, která je nejbližší našemu oborovému zaměření.

Pondělí bylo věnováno zahajovacímu ceremoniálu a hlavním přednáškám. Úterý jsme zahájily poslechem klíčové přednášky Michela De Lucchiho – architekta a přední osobnosti hnutí Cavart, Alchimia a Memphis, autora Expo pavilonů Zero PAVILON a Waterstone a taktéž řešitele prezentace Piety Rondanini ve Spanisch Hospital v Castello Sforzesca. De Lucchi se rozhodl tento nedokončený mistrovský kus plný bolesti a dojetí umístit tak, aby se k němu přicházelo zezadu a současně aby místnost nebyla průchozí. V rámci své přednášky vyslovil názor, že nejdůležitější muzeum je přírodní krajina naší země, tedy že planeta je nejdůležitějším muzeem. Nkandu Luo, ministryně gendrové problematiky a dětského vývoje, bývalá ministryně kultury Zambie, hovořila o významu muzeí pro africkou společnost (museum collections make connections).

V odpolední panelové diskusi na téma *Jak mohou muzea přispět v boji proti nelegálnímu pohybu kulturních statků* (Eric Dorfman, ředitel Carnegie Museum přírodní historie v USA; Khalend El-Enany, ministr starožitností v Egyptě; Marcus Hilgert, ředitel Pergamonmuzea v Berlíně v Německu) se diskutovala závažná témata nelegálního vývozu přírodního i kulturního dědictví za hranice a možnosti jejich navrácení. Existuje sice legislativní rámec (UNESCO asistuje při přípravě národních legislativ, má operační pokyny), ten však někdy není dostatečný, je třeba pracovat na etice procesu a snažit se dosáhnout veřejné „citlivosti“ k ochraně přírody a kulturního dědictví. Politici chtějí znát přesná čísla pohřešovaných předmětů a jejich cenu, aby je mohli ochraňovat. Jedná se o týmovou práci, kde je třeba sdílet (rozdělit) odpovědnost a získat co nejvíce informací (které se však někdy záměrně ukrývají). Někteří lidé si myslí, že ochrání předměty skoupením do soukromého vlastnictví. Kupování však není ochrana, protože se netvoří sbírky. K získávání takových předmětů zpět do vlastnictví státu se pak přistupuje případ od případu prostřednictvím legislativního rámce.

V pozdním odpolední jsme se účastnily spojeného jednání CC, ICMS a DRTF se zajímavým tématem *Snížení nebezpečí katastrofy pro muzea v krizi* informující o uplynulých aktivitách v oblasti praktické pomoci muzejníkům při ochraně sbírek v době válečných konfliktů. Např. v roce 2014 proběhl v Mali workshop pro muzea západní Afriky, další akce potom v Káhiře a

v Sýrii, kde dostali muzejní pracovníci základní informace, jak balit a evakuovat sbírky či jak stabilizovat budovy.

A climate rule promoted or ratified by large associations

1999	ASHRAE Museums, Galleries and Archives (and Libraries) chapter: AA, A, B, C, D	$50\% \pm 10\%$ RH
2009	International Group of Organizers of Large-scale Exhibitions (Bizot)	
	National Museum Directors' Conference	
	American Institute for Conservation	
	Association of Art Museum Directors	
	ICOM – Conservation Committee	
	International Institute for Conservation	
2014	40% to 60% RH; 16 °C to 25 °C	

All have clauses for: 1. conservator approval, 2. use of microclimates

Ve středu jsme se zúčastnily setkání obou komisí ICME i CC. Tématem ICME bylo *Pomezí a mosty: umění a identita*. Mezi přednesenými příspěvky nás obzvláště zaujala prezentace přednesená Patrizií Schettino ze Švýcarska, která představila projekt s názvem *Emoční domov*. Ten zde byl prezentován na osobním příkladu - manželky Inda, která Indii několikrát navštívila a pocítila s tímto místem silné emocionální spojení – stejné, jakoby byla za tuto zemi provdána a jako by byla její rodnou zemí. Domnívá se, že její děti by se o této zemi měly učit jako o součásti svého dědictví. Návštěvníci expozice o emocionálním domově po zhlédnutí výstavy cítili k popsanému místu stejné emoční spojení, jako rodilí Indové. Na toto téma proběhl výzkum, jehož výsledky a principy mohou být uplatněny při tvorbě expozic.

Jednání komise ICOM - CC se zabývalo výpůjčkami sbírek a putovních výstav a pokyny pro prostředí (mikroklima) – stávajícími postupy a perspektivami. Až do nedávné doby se mikroklimatické podmínky pro uchovávání, prezentaci a výpůjčky sbírek řídily velmi přísnými specifikacemi. Tyto pokyny jsou nyní nahrazeny požadavkem na flexibilitu s ohledem na to, že sbírky mohou mít mikroklimatické podmínky odlišné od nastavených bodů v tradičních pokynech. A právě aspekty pohybu vypůjčených sbírek byly prezentovány a diskutovány z různých perspektiv muzejních pracovníků, jakož i restaurátorů. Potřeba diskutovat o těchto problémech vyvstala se vzrůstajícím počtem nejen zapůjčovaných předmětů, ale především celých výstav do mnohdy i vzdáleného zahraničí. Dialog byl veden jak mezi pracovníky top managementu muzeí, tak přímo mezi restaurátory. Např. dvě nejvýznamnější muzea v Indii (Dr. J. Sengupta) byla v uplynulých 10 letech zapojena do mezinárodní výpůjčky výstav a výzev k podobným výpůjčkám je stále více. Všechny však vyžadují ideální mikroklimatické podmínky, což je u některých muzeí či památkových objektů v Indii stále problém. Situace se však zlepšuje, neboť indická vláda zvyšuje svůj zájem o prohlubování kulturních vazeb prostřednictvím výměnných výstav, a také díky vzrůstajícímu počtu vzdělaných restaurátorů. Kristiane Strætkvern z Národního muzea v Dánsku se zabývala rolí restaurátorů při realizaci výpůjček, jejich konkrétními úkoly a množstvím informací, zkoumáním a měření, které musejí

před transportem a instalací zajistit. V Brazílii již více než třicet let existuje společnost Expomus, která se zabývá projekty souvisejícími s muzei, sbírkami a výstavami. Je mezinárodně uznávaná pro vynikající výsledky v oblasti pořádání výstav s vysokými technickými nároky. Díky zkušenostem v zajišťování bezpečného transportu a prezentace tisíců uměleckých děl po celém světě bude spolupracovat při vytváření strategie pro kontrolu mikroklimatu v kontinentálních tropických zemích a řešení problémů při pořádání mezinárodních výstav. Dr. Louiz Souza z brazilské univerzity potom předvedl případovou studii a zkušenosti s reálným světem putovních výstav. Jejich Conservation Science Laboratory zkoumala a zmapovala mikroklimatické prostředí v jednotlivých částech Brazílie, v nichž se velmi liší relativní vlhkost a určila tak specifické podmínky pro vystavení sbírek v těchto oblastech. Dr. Souza dále představil extrémně náročný projekt výpůjčky rozměrného barokního oltáře vystaveného ve Philadelphii v USA v zimním období, tedy za zcela odlišných klimatických podmínek. Zdánlivě nerealizovatelný problém se nakonec podařilo vyřešit díky úzké spolupráci a otevřenému dialogu mnoha profesí. Závěr celého bloku byl věnován otevřené diskusi vedené Dr. Billem Wei z Nizozemí, kdy účastníci vytvořili menší skupiny po cca 6 lidech a formou Sokratovského dialogu mezi sebou prostřednictvím otázek kladených určitým způsobem pronikali hlouběji do jádra problémů v rámci svých zkušeností. Tématem bylo stále zachování optimálního mikroklimatu pro prezentaci sbírek a výsledkem bylo několik bodů, které charakterizovaly nejdůležitější výsledky dialogu. Ty potom byly odevzdány a mají být pokladem pro další práci výboru komise při řešení požadavku optimálního klimatu při muzejních výpůjčkách. Zde byly navázány kontakty s několika odborníky z různých zemí (Barbara Biciocchi, šéfrestaurátorka z Polo Museale v Benátkách, Reiko Sakaki, šéfkurátorkou z Muzea tabáku a soli v Tokyu, Rosou Mario Ribou ze španělského muzea usní v Igualada, a Peter Hohenstatt z Goppion The Art of Case Design).

V rámci čtvrtěčních off-site visit jsme se opět připojily k oběma komisím. Nejprve jsme se CC navštívily Galerii Brera, kde nám ředitel Dr. James Bradburn a restaurátorka Sara Scatragli představili sbírku umění a zejména pak unikátní restaurátorský box pro restaurování rozměrných děl. Umístěný je přímo v expozici a návštěvník tak může sledovat restaurátora při práci. Původním záměrem nebylo přiblížit se takto návštěvníkovi, ale nutnost restaurovat rozměrné dílo, které nebylo možno žádným způsobem přenést do restaurátorských ateliérů. Ateliér byl tedy postaven kolem díla. Postupně se pak box stal zajímavým nástrojem, jak prezentovat návštěvníkovi zákulisí péče o sbírkové předměty.

Komise ICME zajistila návštěvu MUDECu (Museo delle Culture di Milano). V této architektonicky zajímavé budově je k vidění mimořádná etno-antropologická expozice zahrnující více než 7000 uměleckých předmětů, objektů, látek a hudebních nástrojů z celého světa. Sběrka je kompletně restaurovaná a taktéž prozkoumaná, díky čemuž byly odhaleny nové aspekty těchto předmětů, z nichž některé jsou vystaveny poprvé. Expozice je rozdělena do sedmi částí (Úžas inspirovaný exotikou – sbírka naturálií, artificiálií a mirábilíí pocházející ze 17. století; předměty sbírané výzkumníky a misionáři; artefakty z koloniální epochy; předměty získané od obchodníků-sběratelů rozmanitých artefaktů obchodní motivací lidí sbírajících nejrozmanitější škálu artefaktů; temné období 2. světové války, kdy byla část sbírky zničena; poválečné období věnované soukromému sbírání ovlivněnému zájmem o avantgardu a mimoevropské umění). Jednotlivé exponáty jsou netradičně prezentovány jako solitéry bez dalších doplňujících dokladů či prvků, což dává vyniknout jejich jedinečnosti a působí na diváka intenzivněji bez rozptylování jejich pozornosti. Součástí exkurze byla i komentovaná prohlídka depozitáře.

V pátek jsme se zúčastnily exkurze do oblasti Monferrato, kde jsme měly možnost prohlédnout si Sacred Mount, která je památkou UNESCO a kde se nachází Crea s kaplí, křížovou cestou a národním parkem. Součástí exkurze byla návštěva působivého Palazzo Gonzzani Treville z počátku 19. století, ekomuzea s vinným sklepem vykopaným ručně v pískovci (infernot) a zámku Sannazzaro, který je obydlen svými původními majiteli již 900 let. Unikátním zámekem nás provedl sám majitel, jenž některé prostory zámku využívá k pronájmu turistům jako hotel a současně jsou části zámku přístupné návštěvníkům. Dobově velmi rozmanité vybavení odráží kontinuitu sídla a současně vyzařuje zabydlenost zámku.

Mimo dalších přednášek jsme si také prohlédly výstavu k 70. výročí ICOM, v rámci níž bylo možno shlédnout dokument o dějinách ICOM od prvních kroků přes zásadní světovou konferenci v Grenoblu v roce 1971, kterou začalo klíčové období, přes bankrot organizace, který byl překonán díky rozšíření členské základny, čímž ICOM přestal být jakýmsi „exklusivním klubem“. Představil nejrůznější formy pomoci a ochrany kulturního dědictví i při válečných konfliktech. Prostřednictvím interview byli osloveni přední členové ICOM, kteří vysvětlovali např., co pro ně znamená ICOM karta, či být členem ICOM, jaký význam má dobrovolnictví a vyjadřovali svá přání do budoucna.

Samozřejmě jsme se zúčastnily celé řady dalších přednášek (např. k problematice ochrany sbírek, instalace výstav, tvorbě tzv. ekomuzeí atd.) včetně zahajovacího a závěrečného jednání.

V rámci předem nabídnutých komentovaných exkurzí jsme kromě výše uvedeného navštívily další zajímavá místa, např. centrální chrám Duomo, nástěnnou malbu Poslední večeře Páně v kostele Santa Maria delle Grazie od L. Da Vinci, muzeum L. Da Vinci, univerzitní botanickou zahradu a Galerii v paláci di Brera, expozice v galerii moderního umění La Triennale a další.

Konference ICOM jsme se zúčastnily poprvé a obrovská šíře výběru nejrůznějších zajímavých témat, množství muzeí, míst a zajímavostí, které bylo možno navštívit, a celkově skvělá organizace konference na nás udělaly značný dojem. Rády bychom poděkovaly Českému výboru ICOM za finanční podporu, díky níž jsme měli možnost zažít tuto novou zkušenost.

V Rožnově pod Radhoštěm, 29. 8. 2016

Valašské muzeum v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm

Markéta Šimčíková a Šárka Kramolišová

